

Recensie: Anne De Smet

Frans Pointl: 'De laatste kamer' Uitgever Nijgh & Van Ditmar ,Amsterdam 2013. Copyright Frans Pointl. ISBN 978 90 388 9821 6.(Spierziekte/Syndroom van Guillain-Barré /Ouderenzorg/ED/1) Zie ook: <http://www.nijghenvanditmar.nl>

Soort boek/ ziekte/ stijl: Verhalen en gedichten, geschreven observaties over jeugdherinneringen en oud zijn als chronische kwaal. In 2009 werd bij Pointl het Guillain-Barrésyndroom vastgesteld, een aandoening aan de zenuwen die onder andere kan leiden tot ademhalingsproblemen en spierverslavingen. Na een lange intensieve opname verhuisde hij naar het Sarphatihuis in Amsterdam om zijn laatste boek te schrijven.

Over de schrijver: Frans Pointl (1933) is de enige zoon van een schilder en een joodse pianiste. In 1942 werden zijn moeder en hij door de Duitse bezetter gedwongen naar Amsterdam te verhuizen. Om een deportatie te ontkomen doken zij onder. Na de oorlog zorgt hij voor zijn oudere moeder. Hij heeft talrijke kantoorbaantjes. In 1989 werd hij in één slag beroemd met zijn debuut *De kip die over de soep vloog*.

Korte beschrijving: In het eerste deel beschrijft Pointl zijn jeugd. Hij was een nieuwsgierige jongen op het onbeleefde af volgens moeder. Ze wonen in een schamele Amsterdamse huurkamer zonder plaats voor vrolijkheid. Hij schrijft: 'bij ons wordt dagelijks gestorven'. Moeder is ziek van de oorlog en de weinige mensen die hen bezoeken zijn ook ziek. Als volwassene heeft hij het moeilijk en moet zuinig doen met wat hij op kantoor verdient. Hij is de eeuwige kostganger met een hospita maar had een beter bestaan in petto. Als veertigjarige is hij kwaad en verbitterd. In het tweede deel staan korte verhalen over de menselijke onvolmaaktheden, het ordinaire, de kleine man met een onbetekenend baantje en dito liefdesleven. Een derde deel over oud zijn, het overleven met lichamelijke belemmeringen en afstand doen van bijna alles waarmee hij zich in de loop van de jaren heeft omringd. Rest hem zijn armzalig kamertje, in een 'container met ouderen', sommigen verdwaald in het hoofd, met de 'mokkadames' van de verzorging. Traag uiteenvallend in een lichaam als 'verrafeld kostuum' noteert Pointl zijn gedachten en besluit met gedichten van 'Meneer Frans P. helemaal aanwezig, vliegend in dichte mist, voor uw oog al uitgewist.'

Wat viel op: De treurige ondertoon over onvervuld leven. Zijn diepe verdriet en minderwaardigheidsgevoel. De machtsverhoudingen in relaties. De suggestie dat een wereld zonder mensen schitterend zou zijn geweest. Het uitzien naar de dood om eindelijk van mensen verlost te zijn.

Citaten: Pag. 15: "Als jongen van vijftien werd ik omringd door drie trieste oude vrouwen. Vanaf hun jeugd waren ze alle drie joods-orthodox, na de Holocaust hadden ze hun geloof afgezworen. Al luisterend opende zich een wereld vol gruwelen voor me. 'De treinen kwamen terug, de joden niet'- wie dat zei wist ik niet meer maar de zin bleef langdurig in me nagonzen. Deze vrouwen keken nooit meer naar morgen maar altijd naar gisteren en ik wilde naar morgen, overmorgen en nog verder."

Pag. 19: "Ook ik was een 'buitenstaander', omdat ik een jood met een kromme neus was. (...) Op het schoolplein werd ik regelmatig uitgescholden voor 'neus' of (hoe vreemd) voor 'zuurkool' of erger: 'jood'. (...) Ik voelde me evenmin gelukkig bij mijn neurotische moeder, die almaar nerveuzer en verdrietiger werd. Het was griezelig zo

langdurig als ze boven een bladzij van het fotoalbum kon zitten staren, als in trance. Haar angstige roepen 's nachts hield me vaak uit de slaap.”

Pag. 38: “Vaak kon ik 's nachts de slaap niet vatten en dacht dan terug aan vroeger. Alles was mislukt. Wat er fout kon gaan, was fout gegaan. Een echt gelukkige en evenwichtige periode in mijn bestaan kon ik me niet herinneren. Ja, misschien die kleine twee jaar gedurende de oorlog, toen ik in Krommenie bij een pleeggezin woonde. (...) Ik kreeg zelfs heimwee naar mijn vierkante meter tuin waarin ik tuinkers zaaide. Toen was alles verwarrend, er waren geen zekerheden, er was een oorlog die ergens ver weg onduidelijk woedde. Bij vlagen miste ik wel mijn moeder maar toch was ik er niet ongelukkig.(...) 's Morgens moest ik vroeg op en drie kwartier naar mijn werk lopen, zo spaarde ik tramkosten uit. Er zat niets anders op: ik moest gewoon doorleven, werken, eten en drinken. Door de jaren heen was ik een professional geworden in het doen voorkomen alsof het goed met me ging. Diep in me lag verdriet en dat moest daar blijven, liefst onder de bodem.”

Pag. 54: “Al heel lang had ik geweten nooit gelukkig te worden, altijd woonde er iets in me wat het blijde tegenhield. (...) In mijn hoofd werd het almaar chaotischer en ik ging steeds vaker met mezelf praten. (...) Ikzelf was en bleef de enige aan wie ik onbekommerd alles kon toevertrouwen.”

Pag. 152: “Toen ik hier pas was, ging ik hier naar de kapper. Ik vertelde de kapster hoe ik het wilde hebben. ‘We knippen alle mannen hetzelfde.’ Met de schaar werd amper gewerkt, alles gaat roetsj, roetsj met de tondeuse, maar wat wil je voor negen euro. Ik ben hier drie belangrijke zaken kwijtgeraakt: mijn status, mijn ijdelheid en soms voel ik me aangetast in mijn waardigheid.”

Trefwoorden: Guillain-Barrésyndroom, ouderdom

Themawoorden: verdriet, ouderdom

Recensie (Guus Bauer): (...) Pointl wandelt in deel III zelfs, al is het schoorvoetend, een zekere weg van berouw, richting zijn jonggestorven lamenterende moeder bijvoorbeeld. Maar evengoed neemt hij een ‘voorschot op de eeuwigheid’ door veel te slapen en heeft hij zijn grafschrift al klaar: Van mensen eindelijk verlost. Toch lijkt Pointl wat milder geworden. Hij geeft toe dat er enkele mensen zijn voor wie dat niet geldt. (...)